

นวัตกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกลไกการเชื่อมโยงตลาดการท่องเที่ยว จังหวัดบุรีรัมย์สู่ความยั่งยืน

Tourism Product Innovation Development by Community Based Tourism Through Buriram Tourism Market Mechanism for Sustainability

จินตนา วัชรโพธิกร^{1*} สรรเพชร เพียรจัด² และจารินี ม้าแก้ว³

Jintana Watcharapothikorn¹ Sanpet Pianjud² Jarinee Makeaw³

Received: January 24, 2023

Revised: June 23, 2023

Accepted: June 25, 2023

บทคัดย่อ

มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ศึกษาศักยภาพชุมชนในการยกระดับเป็นชุมชนท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกมะค่าโหรน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกมะค่าโหรน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ 3) เพื่อสร้างตลาดทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงตลาดบุรีรัมย์ อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการดำเนินโครงการ วัตถุประสงค์ที่ 1 จากการศึกษาศักยภาพชุมชนด้านการเตรียมการและการสร้างความเข้าใจ พบว่า แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกมะค่าโหรน สามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างคณะทำงานที่มาจากการมีส่วนร่วมของ 3 หมู่บ้าน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ กฎ กติกา และประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการยอมรับ 2) การสำรวจข้อมูลและการเติมความรู้ สร้างความตระหนักถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวชุมชน 3) ขับเคลื่อนงานของแต่ละกลุ่มอาชีพ ตามแผนปฏิบัติการที่ออกแบบร่วมกัน และบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่าย 4) ติดตามการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ 5) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กำลังใจ ให้รางวัลบุคคลต้นแบบที่ปฏิบัติตามหน้าที่และกติกาได้ดี วัตถุประสงค์ที่ 2 เป็นวิธีการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เน้นการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการสร้างตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมและกำหนดเป้าหมายเป็นรูปแบบขั้นบันได 5 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 เกิดคณะกรรมการที่เข้มแข็งที่มาจากส่วนร่วมทั้ง 3 หมู่บ้าน ขั้นที่ 2 ชุมชนมีความรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชน ขั้นที่ 3 มีการขับเคลื่อนงานตามแผนที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นที่ 4 คณะกรรมการทำงานสามารถติดตามผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นที่ 5 ชุมชนสามารถจัดการการท่องเที่ยวของตนเองได้ วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการเปลี่ยนแปลง 1) กระบวนการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมประเมิน ทำให้ชุมชนเกิดแผนการดำเนินงานเพื่อความยั่งยืน 1 แผนงาน (บันไดผลลัพธ์ 5 ขั้น) ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน 2) การบูรณาการองค์ความรู้และนวัตกรรม 3) อบรมเชิงปฏิบัติการทำให้อาสาสมัครชุมชน

^{1*} อาจารย์จินตนา วัชรโพธิกร สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

² อาจารย์ ดร.สรรเพชร เพียรจัด สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

³ ผศ. ดร.จารินี ม้าแก้ว สาขาวิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมไฟฟ้า คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

¹ Instructor in Business English, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

E-mail : jinny_wat@bru.ac.th Phone : 061-5195322

² Lecturer Dr. in Art Education, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University E-mail : s.pianjud@gmail.com

Phone : 091-9149291

³ Assistant Professor Dr. in Electrical Engineering, Faculty of Industrial Technology, Buriram Rajabhat University

E-mail : J_MAKAEW@hotmail.com Phone : 089-1070755

มีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติ และมีทักษะในการปฏิบัติ ในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้และนวัตกรรม 4) การจัดการท่องเที่ยวชุมชน ทำให้เกิดอาชีพรองรับโปรแกรมการท่องเที่ยว 1 โปรแกรม 5) การทดลองตลาด นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวโดยชุมชน เกิดแผนบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วน มีหน่วยงานภาคีเครือข่ายร่วมดำเนินการ 6 หน่วยงานเกิดรายได้ เฉลี่ยละ 500 - 700 บาท ต่อวันต่อครั้งของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

คำสำคัญ : นวัตกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, กลไกการตลาดท่องเที่ยว

Abstract

The objective were: 1) To study the community potential in Ban Khok Makha Ron Community, Nang Rong District, Buriram Province, 2) To develop tourism products in Ban Khok Makha Ron Community, Nang Rong District, Buriram Province, 3) To create a tourism market linking Buriram Market, Nang Rong District, Buriram Province. The target group were leader and volunteer in community participating in management team. The results showed that the objective 1: From the study of community potential in preparation and understanding, it was found that Khok Makha Ron community tourism management guidelines, it can be divided into 5 steps as follows: 1) creating a working group with the participation of 3 villages, defining roles, responsibilities, rules, and public relations to create acceptance; 2) surveying information and increasing knowledge. Raise awareness of the community tourism situation. 3) Drive the work of each occupation group. according to a jointly designed action plan and integrate with network partners. 4) Follow up on efficient operations. 5) Exchange knowledge, encouragement. Give rewards to role models who perform duties and rules well. The objective 2: It's as a management approach focusing on performance to achieve goals, with emphasis on contribution to the efficient and effective work by creating concrete performance indicators and defining targets in the form of 5 steps: Step 1) to institute the working group potential in tourism management, Step 2) to reinforce potential and community's preparation, Step 3) to follow up the process community's operations, Step 4) Working group can follow up the results efficiently and Step 5) The community can manage their own tourism. The objective 3: The occurring changes resulted in: 1) The process of mutual thinking, planning and making assessment has made the community come up with an operation plan for sustainability accounting for 1 program (5-step outcome ladder) in community tourism management; 2) Knowledge integration and innovation; 3) Conducting a training workshop has made community volunteers gain knowledge, understandings and have attitudes towards and skills in performance and applying knowledge and innovation; 4) Community tourism management has created occupations supporting 1 tourism programs; and 5) Market trials: Tourists are satisfied with community-based tourism. There are 6 participatory network associate member agencies in taking actions. There has been income distribution on the average of 500 - 700 Baht per person per day of organizing tourism activities.

Keywords : Tourism Product Development Innovation, Community Based Tourism, Tourism Marketing Mechanism

บทนำ

โครงการวิจัย เรื่อง นวัตกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกลไกการเชื่อมโยงตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์สู่ความยั่งยืน เป็นงานวิจัยที่เน้นการสร้างความสามารถในการแข่งขันโดยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท่องเที่ยวพัฒนาทักษะของผู้ประกอบการท่องเที่ยวสร้างความเข้มแข็งของทุนทางวัฒนธรรมและความเข้มแข็งของชุมชนตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) เน้น “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลผลิตการผลิตบนฐานการใช้นวัตกรรม การนำนวัตกรรมมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติเพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศ ใช้กลยุทธ์ด้านนวัตกรรมบูรณาการวิจัยและพัฒนากับการนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกภาคส่วนในระดับพื้นที่ท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ทั้งจากภาคการศึกษา จากภาคภาคีเครือข่าย ร่วมกันออกแบบกระบวนการ ที่จะนำองค์ความรู้และนวัตกรรมไปเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน รวมถึงสร้างกิจกรรมที่จะดึงดูดคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เกิดการนำงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์ตามเป้าหมายของการพัฒนาประเทศได้

จากสถานการณ์การท่องเที่ยว ข้อมูลในเดือนมิถุนายน 2562 พบว่านักท่องเที่ยวมาเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มมากขึ้นกว่าเดือนมิถุนายน 2561 ถึง 3.17% โดยมาเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์เพิ่มขึ้น 5.64% ทำให้รายได้โดยรวมจากการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์สูงถึง 283 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 6.42% (กรมการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าจังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดเมืองรองที่มีแนวโน้มการเติบโตทางการท่องเที่ยวทั้งผู้ที่มาเยือนและรายได้จากการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ซึ่งต้องมีการเตรียมการรองรับในหลายๆ ด้าน เช่น ระบบการขนส่งของเมือง ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การกระจุกตัวของนักท่องเที่ยว และมาตรฐานความปลอดภัย

สถานการณ์การท่องเที่ยวชุมชนตามโครงการ OTOP นวัตกรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ (กรมพัฒนาชุมชน, 2562) พบว่ารายได้ส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ที่ประเภทผลิตภัณฑ์และอาหาร ส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชนต่ำกว่าถึง 3 เท่า ซึ่งรายได้ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มาจากการท่องเที่ยวในชุมชนและมาจากการส่งเสริมการขายที่ภาครัฐจัด เมื่อพิจารณาข้อมูลรายได้ของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมตั้งแต่เดือนเมษายน – มิถุนายน 2562 พบว่า รายได้แนวโน้มลดลงขัดแย้งกับการเติบโตทางการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์จากจำนวนผู้มาเยือนและรายได้โดยรวมของทั้งจังหวัด แสดงให้เห็นว่าเกิดการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวในเขตเมืองหรือแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ การกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท่องเที่ยวน้อยมากเมื่อเทียบกับรายได้โดยรวมของทั้งจังหวัด ในเดือนมิถุนายน 2562 รายได้โดยรวมจากการท่องเที่ยวทั้งจังหวัด 283 ล้านบาท แต่รายได้ของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมเกิดขึ้นเพียง 1,639,555 บาท

จากข้อมูลสถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ข้างต้น ทางคณะวิจัยได้สุ่มลงพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวได้แก่ ชุมชนเจริญสุข ชุมชนโคกवान ชุมชนตาลอง ชุมชนอุบลสามัคคี โดยสัมภาษณ์แกนนำชุมชนท่องเที่ยวและขอสัมภาษณ์หน่วยงานที่ดูแลการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ ท่องเที่ยวและกีฬา พัฒนาชุมชน สมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ชมรมมัคคุเทศก์และชมรมธุรกิจโรงแรมที่พัก พบข้อสังเกตจากปรากฏการณ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ที่เกิดขึ้น คือ โครงการ OTOP นวัตกรรม เป็นโครงการที่สร้างการตื่นตัวได้เป็นอย่างดี สามารถกระตุ้นให้ชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการทางการท่องเที่ยวของชุมชนตนเอง มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนท่องเที่ยว

ได้ แต่สิ่งสำคัญที่สะท้อนจากทุกชุมชนคือ ความต่อเนื่องของการขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยว ชีตความสามารถของชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยวของตนเองยังน้อย ขาดความพร้อมในหลายๆ ด้าน ส่วนใหญ่ยังพึ่งการทำงานของภาครัฐ ความเห็นที่หลายหน่วยงานเห็นตรงกันคือ การทำงานแบบบูรณาการร่วมกันหนุนเสริมการทำงานในพื้นที่เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนที่สามารถสร้างรายได้กระจายรายได้ไปยังยืน

จากงานวิจัยของสรพร เพียรจัด (2562) ได้สร้างกลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าเขาอังคาร แบบบูรณาการสู่การสร้างสมดุลอย่างยั่งยืน โดยอาศัยการขับเคลื่อนทั้งจากภายในชุมชนและภาคีเครือข่ายนอกชุมชน มีการจัดทำแผนปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนร่วมกับภาคีเครือข่ายบูรณาการการทำงานและแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน มีคณะกรรมการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยวเจริญสุขเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โครงการวิจัยนี้มีความตั้งใจที่จะขยายผลงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ให้กว้างขึ้นโดยนำกลไกที่ประสบความสำเร็จนี้ขับเคลื่อนไปสู่ชุมชนท่องเที่ยวอื่นๆ วัตถุประสงค์ที่เกิดขึ้น

โครงการเรื่อง นวัตกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกลไกการเชื่อมโยงตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์สู่ความยั่งยืน มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพชุมชนสู่ชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและพัฒนาภาษาและวัฒนธรรมกับการยกระดับท่องเที่ยวชุมชนผ่านกลไกการเชื่อมโยงตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์สู่ความยั่งยืน มีชุมชนเป้าหมายเป็นชุมชนบ้านโคกมะค่าโหรน ตำบลสะเดา อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ก่อนหน้านั้นเป็นชุมชนที่ไม่มีนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่ตั้งใจมาทำบุญที่วัดจอมปราสาทโดยตรงหลังจากค้นพบแหล่งเสาหินบะซอลต์ภูเขาไฟ จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนจำนวนมาก ซึ่งชุมชนบ้านโคกมะค่าโหรนจึงเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่ได้รับการประเมินแล้วว่ามีความพร้อมในการขับเคลื่อนไปสู่ความยั่งยืนได้ แต่ชุมชนนี้ยังขาดทั้งทางด้านการประชาสัมพันธ์ชุมชนตนเอง ทางด้านการบริหารจัดการ การมีคณะกรรมการที่ชัดเจนการพัฒนานวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวในส่วนของการบริการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมในชุมชนจึงต้องนำกลไกหนุนเสริมให้สำเร็จตามที่กล่าวข้างต้น ผลสำเร็จที่คาดว่าจะได้รับ ในเชิงสังคม คือ ชุมชนท่องเที่ยวสามารถรักษาอัตลักษณ์และสร้างคุณค่าจากภูมิปัญญาวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างยั่งยืน เกิดชุมชนที่มีความเข้มแข็งโดยมีระบบความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น มีความรักความสามัคคี สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชน สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการทางการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของตนเองได้ เกิดการเปลี่ยนแปลงในการขับเคลื่อนนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยหันมาร่วมมือกันในการผลักดันนโยบายในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนให้ได้มาตรฐานรองรับนักท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ได้ ในเชิงเศรษฐศาสตร์ เกิดอาชีพจากผลิตภัณฑ์และบริการทางการท่องเที่ยว เกิดรายได้เพิ่มขึ้น เกิดผลกระทบในระดับจังหวัดด้านบวก ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัด มีนักท่องเที่ยวสนใจมาท่องเที่ยวในจังหวัดมากขึ้น เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างแท้จริง สอดรับกับแผนยุทธศาสตร์และนโยบายด้านการท่องเที่ยวและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติที่มุ่งเน้นให้เกิดงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ สามารถลดความเหลื่อมล้ำและกระจายรายได้ เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนในการยกระดับเป็นชุมชนท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกมะค่าโหรน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกมะค่าโหรน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อสร้างตลาดทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงตลาดบุรีรัมย์ อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

ขอบเขตการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านโคกมะค่าโหรน ตำบลสะเดา อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 606 คน

กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 1.1 กลุ่มเป้าหมายในการประชุมระดมความคิดเห็น จำนวน 30 คน ประกอบไปด้วย ผู้นำ คณะกรรมการหมู่บ้าน แกนนำในชุมชน นักพัฒนาชุมชนและชาวบ้านอาสา ประกอบไปด้วย 4 กลุ่ม กลุ่มนักร้อง กลุ่มอาหารท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน และกลุ่มพิทักษ์ป่า

1.2 กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาความต้องการนักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) ผ่านวิธีการคัดเลือกแบบมีจุดประสงค์/เฉพาะเจาะจง (Purposive Selection)

วัตถุประสงค์ที่ 2 กลุ่มเป้าหมายในการขับเคลื่อนกลไก จำนวน 31 คน จากการคัดเลือกและความสมัครใจ

วัตถุประสงค์ที่ 3 กลุ่มเป้าหมายในการทดลองตลาดท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 60 คน โดยการเปิดจำหน่ายโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชนซึ่งเชื่อมโยงชุมชนท่องเที่ยวใกล้เคียง

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย แบ่งการดำเนินงานวิจัยเป็น 3 ระยะ ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนในการยกระดับเป็นชุมชนท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกมะค่าโหรน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

1.1 การเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจ โดยทำการเตรียมบุคลากร คณะทำงาน และแผนการดำเนินการเบื้องต้นเพื่อให้พร้อมต่อการดำเนินงานลงพื้นที่และมีการชี้แจงความเป็นมาของโครงการกับผู้นำของทุกชุมชนทั้งในระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน

1.2 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารจะทำการค้นคว้าข้อมูลที่มีในพื้นที่ของแต่ละชุมชน

1.3 ออกแบบเครื่องมืออย่างมีส่วนร่วม ในขั้นตอนนี้จะมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการออกแบบเครื่องมือชุมชนให้กับแกนนำชุมชนและให้แกนนำของทุกชุมชนได้ร่วมกันออกแบบเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเอง

1.4 ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว ทำการเก็บแบบประเมินความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ เพื่อนำข้อมูลออกแบบระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

1.5 ค้นข้อมูลสู่ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลของแต่ละชุมชนที่เก็บได้

ระยะที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกมะค่าโหรน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

2.1 จัดเวทีสรุปบทวนและวางแผนปฏิบัติการ จัดเวทีระดมความคิดเห็น สรุปบทวนและวางแผนปฏิบัติการการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโคกมะค่าโหรน โดยแบ่งบทบาทหน้าที่และกำหนดวันเวลา สถานที่ในการปฏิบัติการ

2.2 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อให้คณะทำงานและอาสาสมัครสามารถจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนตนเองได้ แผนปฏิบัติการการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนดินแดนภูเขาไฟบุรีรัมย์ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ จำเป็นต้องอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดการท่องเที่ยวชุมชน 4 เรื่อง

2.3 ปฏิบัติการการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

ระยะที่ 3 เพื่อสร้างตลาดทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงตลาดบุรีรัมย์ อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

3.1 ประชุมวางแผนการพัฒนาตลาดและการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

3.2 ทดลองตลาดและการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยทำการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและเปิดการท่องเที่ยวให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายตามโปรแกรม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

3.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจและการยอมรับของนักท่องเที่ยว วิเคราะห์ความพึงพอใจและการยอมรับของนักท่องเที่ยว 3 ด้าน เพื่อประเมินความพึงพอใจ และการยอมรับของนักท่องเที่ยว

3.4 ถอดบทเรียนและวัดผล ประชุม Focus Group ถอดบทเรียนร่วมกัน ถึงงานที่ได้ดำเนินการมาตลอดโครงการโดยกำหนดกรอบคำถามไว้ 9 ประเด็น

3.5 วิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย การวิเคราะห์และเปรียบเทียบผล ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ (KAP) ของตัวแทนคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม คณะวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และนำไปใช้ในการตอบวัตถุประสงค์

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) คณะวิจัยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เพื่อใช้ตอบวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

การนำเสนอสรุปผลวิจัย คณะวิจัยขอนำเสนอเป็นภาพรวมและข้อสรุปผลการวิจัยที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตามลำดับดังนี้

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนในการยกระดับเป็นชุมชนท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกมะค่าโหรน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ 3 ด้าน พบว่า

1.1 การเตรียมการและการสร้างความเข้าใจ แบ่งเป็น 2 ส่วน 1) การสร้างความเข้าใจกับทีมคณะวิจัย พบว่า ได้มีการวางแผนดำเนินการและแบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานวิจัย 2) สร้างความเข้าใจกับแกนนำชุมชน ประกอบด้วย บ้านโคกมะค่าโหรน บ้านเขว้า บ้านจอมปราสาท ตำบลสะเดา อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ และภาคีเครือข่าย พบว่า ชุมชนมีความรู้ (Knowledge) ถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการเพื่อการบริหารจัดการ ชุมชนมีความเข้าใจและรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม ปัญหาที่พบคือ ไม่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนในการดำเนินงาน ไม่มีการตั้งกฎกติกา พบว่า ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่ มีทัศนคติเชิงบวก โดยมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและยกมือสนับสนุนเห็นด้วยที่จะมีกิจกรรมดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว โดยชุมชนผ่านกลไกการเชื่อมโยงตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์สู่ความยั่งยืน พร้อมแบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการ และได้มีการร่วมเสนอแนวทางในการดำเนินงานวิจัยในพื้นที่ ซึ่งเบื้องต้นถือว่าชุมชนเกิดการยอมรับการปฏิบัติกิจกรรมของงานวิจัย

1.2 ความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน พบว่า อยู่ในช่วงอายุ 31-45 ปี และมีการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีรายได้อยู่ในช่วงต่ำกว่า 10,000 บาท มีอาชีพข้าราชการ พนักงานรัฐ และ ได้มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวชุมชน พบว่า นักท่องเที่ยวท่องเที่ยวแบบทรัพยากรธรรมชาติ นิยมเดินทางท่องเที่ยวปีละ 2-3 ครั้ง ส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับหน่วยงาน ใช้เวลาในการเดินทางท่องเที่ยวชุมชนจำนวนหนึ่งวัน ช่วงเวลาการเดินทางท่องเที่ยวแล้วแต่โอกาส และค่าใช้จ่ายอยู่ที่ 1,001-3,000 ต่อคน

1.3 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกมะค่าโหรน สามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างคณะทำงานที่มาจากการมีส่วนร่วมของ 3 หมู่บ้าน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ กฎ กติกา และประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการยอมรับ 2) การสำรวจข้อมูลและการเติมความรู้ สร้างความตระหนักถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวชุมชน 3) ขับเคลื่อนงานของแต่ละกลุ่มอาชีพ ตามแผนปฏิบัติการที่ออกแบบร่วมกัน และบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่าย 4) ติดตามการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพจาก 3 ส่วน (คณะกรรมการชุมชน , พี่เลี้ยง , คณะวิจัย) 5) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กำลังใจ ให้งานบรรลุผลตามแบบที่ปฏิบัติตามหน้าที่และกติกาได้ดี

ระยะที่ 2 พัฒนาลิขสิทธิ์ทางการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกมะค่าโหรน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน พบว่า

2.1 กลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกมะค่าโหรนโดยชุมชนผ่านกลไกการเชื่อมโยงตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์สู่ความยั่งยืน ซึ่งเป็นวิธีการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ทุกคนต้องมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล โดยใช้การสร้างตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม และวัดผลการปฏิบัติงานเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดโดยชุมชนกำหนดร่วมกัน นวัตกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกลไกการเชื่อมโยงตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์สู่ความยั่งยืน ได้มีการแสดงออกมาในรูปแบบขั้นบันไดผลลัพธ์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 บันไดผลลัพธ์ นวัตกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกลไกเชื่อมโยงตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์สู่ความยั่งยืน

2.2 แบบบูรณาการสู่การสร้างสมดุลอย่างยั่งยืน จากเวทียืนยันกลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกมะค่าโหรนโดยชุมชนผ่านกลไกการเชื่อมโยงตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์สู่ความยั่งยืน สามารถออกแบบกรอบแนวคิดการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงาน ทั้ง 1) ภาครัฐ 2) ภาคเอกชน 3) ภาคการศึกษา และ 4) ภาคชุมชน

รวมถึงเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ขยายองค์ความรู้ไปในสื่อรูปแบบต่างๆ ผ่านผู้นำจิตอาสา ซึ่งเป้าหมายของการเชื่อมร้อยภาคชุมชนจะเคลื่อนผ่านผู้นำจิตอาสาที่มีอยู่ในชุมชนทั้ง 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มนักร้อง 2) กลุ่มอาหารพื้นถิ่น 3) กลุ่มผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น 4) กลุ่มพิทักษ์ป่า 5) กลุ่มคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงาน

ระยะที่ 3 เพื่อสร้างตลาดทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงตลาดบุรีรัมย์ อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน พบว่า

3.1 ประชุมวางแผนการตลาดตลาดการท่องเที่ยวบ้านโคกมะค่าไทรน คณะกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับอาสาสมัครชุมชนประชุมวางแผนการตลาดและการบริหารจัดการการท่องเที่ยว นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการครบวงจรจากองค์ความรู้ นวัตกรรมต่างๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดและฝึกปฏิบัติการ กลุ่มเป้าหมายร่วมกันเสนอแนะแนวทางวิธีการทดลองตลาดการท่องเที่ยวที่เหมาะสม พร้อมกับร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ กำหนดวันเวลา สถานที่ และสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนได้กำหนดไว้ 1 รูปแบบ คือ โปรแกรมการท่องเที่ยวแบบ 1 วัน โดยชุมชนบ้านโคกมะค่าไทรนร่วมกับชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง ภายใต้ชื่อ “ชิมข้าวเมา ชมเส้าหิน กินลำไยภูเขาไฟบุรีรัมย์” กลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวที่จะเข้าทดลอง นักท่องเที่ยว และหน่วยงาน ได้จัดการท่องเที่ยวจำนวน 60 คน โดยหน่วยงานที่เข้าร่วม จำนวน 6 หน่วยงาน ดังภาพที่ 3

3.2 ทดลองกระบวนการตามแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกลไกการเชื่อมโยงตลาดการท่องเที่ยว จังหวัดบุรีรัมย์สู่ความยั่งยืน กลุ่มเป้าหมายได้เสนอแนะแนวทางวิธีการทดลองตลาดการท่องเที่ยวชุมชน ดังนี้ 1) ปรับช่วงเวลาที่เหมาะสมกับกิจกรรม 2) นักร้อง/นักสื่อความหมายแต่ละฐานควรให้ข้อมูลของชุมชนที่ละเอียดขึ้น 3) ควรมีป้ายบอกชัดเจนและมองเห็นได้ง่าย 4) จัดการบริการห้องสุขาให้มีมาตรฐานขึ้น 5) สร้างสื่อช่องทางออนไลน์ที่หลากหลาย 6) เปิดพื้นที่ให้ชุมชนจำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยวบริเวณลานจอดรถเพิ่มขึ้น รายได้จากการจำหน่ายสินค้าของชุมชน 3 ชุมชน ได้แก่ บ้านโคกมะค่าไทรน บ้านจอมปราสาท บ้านเขว้า จากการเก็บข้อมูลของคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชน พบว่าครั้งที่ 1 มีรายได้ จำนวน 9,195 บาท และครั้งที่ 2 มีรายได้ จำนวน 6,910 บาท การทดลองตลาดท่องเที่ยวชุมชน รวมแล้วมีรายได้ จำนวน 16,105 บาท จากการดำเนินการกิจกรรมการตลาดท่องเที่ยวชุมชน ชุมชนจึงได้พัฒนาช่องทางการ

ตลาดเพื่อสร้างตัวตนบนออนไลน์ โดยใช้ช่องทางเพจ “หมู่ 12 บ้านโคกมะค่าโหรน” หน่วยงานภาคีและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวของชุมชน เช่น กลุ่มธรรมาภิบาลศึกษา และด้านหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องร่วมให้การหนุนเสริม ผลจากการทดลองการตลาด นิยมท่องเที่ยวเกี่ยวกับเพื่อน รองลงมานิยมท่องเที่ยวแบบครอบครัว ประกอบอาชีพข้าราชการ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,000 บาท ขึ้นไป จากการประเมินระดับความพึงพอใจ ความรู้ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ประโยชน์ กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 60 คน พบว่า ชุมชนดูแลเอาใจใส่ กระตือรือร้น เต็มใจให้บริการ มีค่าเฉลี่ย 4.91 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีระยะเวลาการให้บริการที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.51 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีสถานที่จอดรถเพียงพอ เหมาะสม สะดวกปลอดภัยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.31

ภาพที่ 3 การทดลองตลาดการท่องเที่ยวบ้านโคกมะค่าโหรน

3.3 บทเรียนการบริหารจัดการ สามารถสรุป (KAP) ของชุมชนบ้านโคกมะค่าโหรนได้ ดังนี้ 1) ด้านความรู้ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจ มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากเดิมคิดเป็นร้อยละ 25.65 2) ทักษะ ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีทักษะ มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากเดิมคิดเป็นร้อยละ 16.69 3) ด้านทักษะ ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีทักษะมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากเดิม คิดเป็นร้อยละ 22.12

3.4 การวิเคราะห์ผลการเปลี่ยนแปลงนวัตกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผ่านกลไกการเชื่อมโยงตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์สู่ความยั่งยืน สรุปได้ 5 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นที่ 1 กระบวนการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมประเมิน พบว่า เกิดแผนการดำเนินงานเพื่อความยั่งยืน 1 แผนงาน และ 4 แผนย่อย เกิดคณะกรรมการในการบริหารจัดการชุมชนเป็นรูปธรรมจำนวน 1 ชุดกรรมการ เกิดอาสาสมัครชุมชนที่มีความรู้ มีทักษะ และมีเจตคติที่ดีอย่างน้อย 20 ราย ประเด็นที่ 2 บุคลากรองค์ความรู้และนวัตกรรม พบว่า มีคู่มือองค์ความรู้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกมะค่าโหรน จำนวน 1 ชุดความรู้ เผยแพร่อย่างน้อย 30 เล่ม ประเด็นที่ 3 อบรมเชิงปฏิบัติการการประยุกต์ใช้องค์ความรู้และนวัตกรรม พบว่า เกิดคณะกรรมการชุมชนมีความรู้ ทักษะเจตคติในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้และนวัตกรรมจากโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85.00 มีทัศนคติในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้และนวัตกรรมอยู่ในระดับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89.50 มีทักษะที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.8 ประเด็นที่ 4 การจัดการท่องเที่ยวชุมชนตามกลไกการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนผ่านกลไกการเชื่อมโยงตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์สู่ความยั่งยืน พบว่า เกิดนักเล่าเรื่องท่องเที่ยวชุมชน 5 ราย และมีรายได้ต่อการทำงานขั้นต่ำครั้งละ 200 บาท ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น 300 บาท เกิดการประชาสัมพันธ์ถึงการดูแลรักษาต้นทุนทางธรรมชาติ อย่างน้อย 4 ช่องทาง เกิดอาชีพผลิตและขายสินค้า จำนวน 4 อาชีพ ครั้งละ 8,052 บาท เพิ่มขึ้นจากเดิม 16,105 บาท เกิดโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนที่เหมาะสมกับฤดูกาลและประเภทของนักท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 โปรแกรม เกิดอาชีพที่รองรับโปรแกรมการท่องเที่ยว อย่างน้อย 4 อาชีพ - เกิดการดึงเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างน้อย 5 ราย เด็กและเยาวชนเกิดรายได้ที่สามารถลดภาระของครอบครัวลงได้ เกิดร้านอาหารท้องถิ่นสำหรับนักท่องเที่ยว อย่างน้อยจำนวน 2 ชุดเมนู และเกิดรายได้จากการจัดอาหารต้อนรับนักท่องเที่ยวมีอยู่ 100 บาทต่อนักท่องเที่ยว 1 ราย เกิดกลุ่ม

อาชีพเพิ่มขึ้น จำนวน 4 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ 1) กลุ่มนักร้อง 2) กลุ่มอาหารท้องถิ่น 3) กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน 4) กลุ่มพิทักษ์ป่า คณะกรรมการการท่องเที่ยวของชุมชนและอาสาสมัครชุมชนสามารถเป็นเจ้าบ้านที่ดีมากกว่า 17 ราย ประเด็นที่ 5 ทดลองตลาด พบว่า เกิดนักท่องเที่ยวอย่างน้อย 5 ประเภท จำนวนอย่างน้อย 60 คน เข้ามาท่องเที่ยวชุมชน บ้านโคกมะค่าโหรน นักท่องเที่ยวแต่ละประเภทยอมรับการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนและมีระดับความพึงพอใจเฉลี่ย 4.29 อยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. เกิดคณะกรรมการในการบริหารจัดการชุมชนเป็นรูปธรรมจำนวน 1 ชุดกรรมการ จำนวน 31 คน
2. ฐานข้อมูลการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวเด่นในชุมชน แหล่งเรียนรู้เด่นในชุมชน วัฒนธรรม ประเพณีเด่นที่หนุนเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน/ผลิตภัณฑ์ชุมชนเด่นในพื้นที่ บุคลากรที่มีศักยภาพ วิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ เมนูของอาหารเด่นในชุมชน และช่องทางการสื่อสารและกลยุทธ์การตลาดที่สามารถกระตุ้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ได้
3. เกิดแผนการดำเนินงานเพื่อความยั่งยืน 1 แผนงาน และ 4 แผนย่อย
4. อบรมเชิงปฏิบัติการการจัดการท่องเที่ยวชุมชน 4 เรื่อง ดังนี้ 1) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการสร้างโปรแกรมท่องเที่ยว 2) นักร้อง นักสื่อความหมาย การเป็นเจ้าบ้านที่ดีชุมชนท่องเที่ยว 3) การจัดสร้างอาหารพื้นถิ่นชุมชนท่องเที่ยวและสินค้าที่ระลึก 4) การดูแลรักษาต้นทุนทางธรรมชาติและสร้างสมดุล
5. ผลการประเมินระดับความพึงพอใจความรู้ความเข้าใจและการนำไปใช้ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 อยู่ในระดับมาก ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.17
6. ความรู้ทัศนคติและทักษะปฏิบัติในการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน (KAP) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.07 ร้อยละความพึงพอใจ 86.80 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
7. เกิดความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย ภาคการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ภาคชุมชน ชุมชนใกล้เคียง ภาคเอกชนและภาครัฐ อาทิเช่น เหล่ากาชาดจังหวัดบุรีรัมย์ ชมรมแม่คหะจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้อำนวยการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานบุรีรัมย์ วัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์

อภิปรายผล

คณะผู้วิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. จัดการองค์ความรู้และนวัตกรรมจากงานวิจัยแบบบูรณาการสู่การศึกษาพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกลไกการเชื่อมโยงตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์สู่ความยั่งยืน เป็นการสร้างมีส่วนร่วมและการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ได้มีการวางแผนการดำเนินการและแบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานวิจัยอย่างเป็นระบบ
- 2) การสร้างความเข้าใจกับแกนนำชุมชน และภาคีเครือข่าย ทำให้ชุมชนมีความรู้ (Knowledge) มองเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน และกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องการดำเนินการเพื่อสร้างการบริหารจัดการชุมชนมีความเข้าใจและรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรมงานวิจัย นวัตกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกลไกการเชื่อมโยงตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์สู่ความยั่งยืน สร้างการมีส่วนร่วม แกนนำในชุมชนเกิดการรับรู้กิจกรรมในการดำเนินโครงการที่จะเกิดขึ้น และได้มีการร่วมแนวทางในการดำเนินงานวิจัยในพื้นที่ ซึ่งเบื้องต้นถือว่าชุมชนเกิดการยอมรับ

การปฏิบัติกิจกรรมของงานวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณวรรณ มุขแก้ว (2557) กล่าวว่า เป็นโครงการที่มุ่งเน้นศึกษาศักยภาพและความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน จัดการความรู้ด้านการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเน้นการท่องเที่ยวโดยชุมชน พัฒนาหลักสูตรสำหรับเสริมสร้างศักยภาพด้านการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวของชุมชน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แนวการสนทนากลุ่มย่อย แนวการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม การเก็บข้อมูลภาคสนามและการวิเคราะห์ข้อมูล

2. สร้างกลไกการบริหารจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกลไกการเชื่อมโยงตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์สู่ความยั่งยืน ซึ่งเป็นวิธีการบริหารจัดการ ที่มุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ทุกคนต้องมีส่วนร่วมเพื่อให้ เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล โดยใช้การสร้างตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม และวัดผลการปฏิบัติงานเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดโดยชุมชนกำหนดร่วมกัน ได้มีการแสดงออกมาในรูปแบบชั้นบันไดผลลัพท์ ทั้งหมด 5 ชั้น ดังนี้ บันไดผลลัพท์ชั้นที่ 1 คณะกรรมการที่เข้มแข็ง บันไดผลลัพท์ชั้นที่ 2 ชุมชนมีความรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชน บันไดผลลัพท์ชั้นที่ 3 เกิดแผนและปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ บันไดผลลัพท์ชั้นที่ 4 คณะกรรมการสามารถติดตามการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ บันไดผลลัพท์ชั้นที่ 5 สามารถจัดการการท่องเที่ยวของตนเองได้อย่างยั่งยืนสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรรเพชร เพียรจัด (2561) กล่าวว่า เป็นโครงการที่มุ่งเน้น การแบบบูรณาการให้เกิดการใช้ประโยชน์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่โดยในกระบวนการดำเนินงานเน้นการมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายทั้งภาควิชาการ ภาคการท่องเที่ยว ภาครัฐ และชุมชน เพื่อให้เกิดการใช้องค์ความรู้และนวัตกรรมจากงานวิจัยที่สามารถรองรับแผนการท่องเที่ยวได้ คือ มีการจัดทำแผนปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนร่วมกับภาคีเครือข่ายบูรณาการการทำงานและแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน มีคณะกรรมการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยวเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมให้มีความเข้มแข็งและมีความพร้อมในการจัดการชุมชนท่องเที่ยวของตนเองได้ผ่านการใช้เครื่องมือ บันไดผลลัพท์ 5 ชั้น

3. การพัฒนาตลาดทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงตลาดบุรีรัมย์ อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ การจัดการการท่องเที่ยวที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม คณะกรรมการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านทัศนคติที่ดี ได้มาซึ่งคู่มือองค์ความรู้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกมะค่าโหรน จำนวน 1 ชุดความรู้ จึงเกิดโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนที่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว 1 รูปแบบ คือ โปรแกรมการท่องเที่ยวแบบ 1 วัน โดยบ้านโคกมะค่าโหรนร่วมกับชุมชนท่องเที่ยว 2 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านโคกว่านและชุมชนบ้านเจริญสุข และเกิดเมนูอาหารพื้นถิ่นจำนวน 2 สำหรับเมนู โปรแกรมการท่องเที่ยวเน้นการสมดุลทางการท่องเที่ยวชุมชน ความเป็นอยู่และวิถีชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิววรรณ ศิริเจริญ และนันทกานต์ ศรีปลั่ง (2560) กล่าวว่า การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นการออกแบบและทดลองเส้นทางท่องเที่ยวพร้อมทั้งสร้างเอกสารนำเที่ยวที่มีโปรแกรมท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว

4. ประเมินผลกลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงชุมชนแบบบูรณาการ จากกระบวนการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมประเมินผล กระบวนการ มีส่วนร่วมของคนในชุมชน และติดตามผลการดำเนินงาน จากการติดตามให้กำลังใจพบว่า ชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถบริหารจัดการตามแผนการดำเนินงานได้ ส่งผลให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านบวกโดยมีระบบความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมทำให้เกิดการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงในการขับเคลื่อนนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีภาครัฐส่งเสริมมีตลาดรองรับเกิดการกระจายรายได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณณวีร์ วิเศษสุนทรสกุล (2563) กล่าวว่า มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ชุมชนมีการกำหนดกฎกติกาและจัดการร่วมกันและ

การกระจายรายได้ในชุมชน รวมถึงการพัฒนาด้านข้อมูลข่าวสารในการประชาสัมพันธ์ และศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนได้ส่งเสริมศักยภาพด้านกิจกรรม โดยพัฒนาชุมชนให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดปี เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกช่วงวัย

ข้อเสนอแนะ

1.1 ข้อเสนอแนะการพัฒนา

1. การส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการสร้างการมีส่วนร่วมและการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ทำให้ชุมชนมีความรู้ (Knowledge) มองเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน

2. การจัดการการท่องเที่ยวควรเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ผ่านคณะกรรมการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านทัศนคติที่ดี และกิจกรรมควรมีการเชื่อมโยงภาคีการทำงานในพื้นที่เพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของชุมชน

1.2 ข้อเสนอแนะในด้านความคุ้มค่าของโครงการ (ไตรกำไรสุทธิ)

1. ด้านเศรษฐกิจชุมชน ควรมีการเปิดเผยข้อมูลรายรับ รายจ่ายทางการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในการประชุมทุกครั้ง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). สถิติด้านการท่องเที่ยว (Tourism Statistics). [ออนไลน์]

เข้าถึงได้จาก : <https://www.mots.go.th/news/category/655> (วันที่ค้นข้อมูล : 1 มกราคม 2563)

กรมพัฒนาชุมชน. (2562). สถานการณ์การท่องเที่ยวชุมชนตามโครงการ OTOP นวัตกรรมของจังหวัดบุรีรัมย์. [ออนไลน์]

ได้จาก: <https://buriram.cdd.go.th/2019/12/16/otop-city> วันที่ค้นข้อมูล : 27 มกราคม 2563

ทิวาวรรณ ศิริเจริญ และนันทกานต์ ศรีปลั่ง. (2560). การออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีไทหล่ม
เที่ยวไทหล่ม เมืองสงบมากเสน่ห์. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ครั้งที่ 4, 472 – 480

บุญยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล, ชวลีย์ ณ ถลาง, ชมพูนุช จิตติถาวร และสหพันธ์ ตั้งเบญจสิริกุล. (2563). “แนวทางการพัฒนา
ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดนครราชสีมา.” วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา. มหาวิทยาลัย
พะเยา. 10(3), 22 - 33.

สรพร เพียรจัด และจารินี ม้าแก้ว. (2564). “การพัฒนาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนบนดินแดนภูเขาไฟ
บุรีรัมย์.” วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. 16(1), 41- 49.

สรพร เพียรจัด. (2561). การเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าเขาอังคารโดยนวัตกรรม 4.0.ภายใต้
โครงการนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
กรุงเทพมหานคร

อรุณวรรณ มุขแก้ว. (2557). การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดย ชุมชน
ตำบลพู่ใน อำเภอกะยยา จังหวัดพังงา, 6(1), 160